

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

1-5 EKİM 2018 / ANKARA

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

VII. CİLT

HATIRALAR, BİYOGRAFİLER, OTOBİYOGRAFİLER

TARİHÇİLİK

TÜRK TARİH KURUMU

XVIII. TÜṘK TARİH KONGRESİ
VII. CİLT

HATIRALAR, BİYOGRAFİLER, OTOBİYOGRAFİLER
TARİHÇİLİK

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U Y A Y I N L A R I
VIII. Dizi - Sayı: 35^g

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Ankara: 1-5 Eylül 2018

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

VII. CİLT

**HATIRALAR, BİYOGRAFİLER, OTOBİYOGRAFİLER
TARİHÇİLİK**

Hazırlayanlar

Semiha NURDAN – Muhammed ÖZLER

ANKARA, 2022

Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun 28.01.2022 tarihli ve 834/20 sayılı kararı gereği e-kitap olarak yayımlanmıştır.

e-ISBN: 978-975-17-5111-9 (tk.)
978-975-17-5118-8 (7.c)

Baskı

Kuban Matbaacılık Yayıncılık
İvedik Organize San. Matbaacılar Sitesi
1514. Cadde No: 20 06190 İVOGSAN - ANKARA
Tel: 0 312 395 20 70 Faks: 0312 395 37 23
Sertifika No: 47331

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Cumhurbaşkanı

Sayın RECEP TAYYİP ERDOĞAN'ın

Koruyucu Başkanlığında

Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenmiştir.

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

KOMİTE BAŞKANI

Refik TURAN

HAZIRLIK KOMİTESİ

Refik TURAN	Güray KIRPIK
Birsel KÜÇÜKSİPAHIOĞLU	Abdurrahman UZUNASLAN
M. Ali ÇAKMAK	Zeki ERASLAN
Nagehan ÜSTÜNDAĞ	Şengül DEMİREL
Birkan SOYKAN	Selin Adile EREN
Uğur Cenk Deniz İMAMOĞLU	Uğur ÖZÇELİK
Semiha NURDAN	

YAYIN KOMİTESİ

Birol ÇETİN	Hüseyin Murat YÜCEL
Ahmet KILINÇ	Semiha NURDAN
Muhammed ÖZLER	

TASHİH KOMİTESİ

Semiha NURDAN	Muhammed ÖZLER
Elif AYDINBAŞ	Mehmet Ali ÖZKAN
Gökhan KOÇ	Sevilay DEMİREZEN
Hande Yaren KARACABEY	Ceyda UÇAR
Sevcan TATAR	Kübra GÜNEY
Selma EFELER GÜMÜŞKAYA	Işıl Tuana AKGÜL
Şengül TOUMPAN	Abdülkadir BİNİCİ
Sadiye İLHAN	İzzettin KAYA
İbrahim ULUSAN	Kadir DEMİREL
Ahmet Emin VARILCI	Haşim KOÇ

İÇİNDEKİLER

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ	XI
SUNUŞ	XIII

SEKSİYON XV

HATIRALAR, BİYOGRAFİLER, OTOBİYOGRAFİLER

ABDULLAH ERDEM TAŞ: <i>Hassune Dagayyis yahut Hüseyin Mazhar Efendi: Trablus-Paris-Londra-İstanbul Hattında Bir Osmanlı Münevveri</i>	1
ADEM UZUN: <i>Yahya b. Abdüllatif Kazvinî'nin Lübbü't-Tevârî'i</i>	25
ALİ ÖZKAN: <i>Kültürel Miras Bağlamında Herevî'nin El-İşârât ilâ Ma'rifeti'z-Ziyârât Adlı Eseri</i>	41
AYGÜN BAĞIRLI: <i>Sovyetler Dönemi Azerbaycan Yazarlarının Epistolar Eserlerinde Türkiye</i>	63
BİLAL DEDEYEV: <i>Osmanlı Devleti'nde Karabağlı Tacahmedzadeler Ailesi</i>	75
MEHMET TÜTÜNCÜ: <i>Hollanda'nın Cezayir Konsolusu Thomas Hees'in Günlüğü</i>	85
MELEK ÇOLAK: <i>Macar Başbakanı István Friedrich'in Kaleminden Atatürk ve Yeni Türkiye</i>	113
MEVLÛT ÇELEBİ: <i>Son Padişah Vahidettin'in İtalya'daki Hayatına Dair Bazı Notlar</i>	131
NECMETTİN ALKAN: <i>Alman Kaynaklarına Göre Enver Paşa</i>	151
SEBAHATİN ŞİMŞİR: <i>Stalin Döneminde Kırgına Uğrayan Türkistanlı Önemli Bir Münevver Mağjan Jumabayev'in Hayat Yolu ve Sonuna Dair Tespitler</i>	175
SEVDA SÜLEYMANOVA: <i>Ali Bey Hüseyinzade'nin Türkçülük İdealleri</i>	183

SEKSİYON XVI

TARİHÇİLİK

AHMET NURULLAH ÖZDAL: <i>Orta Çağ Finans Tarihini Çalışmak Niçin Zordur?</i>	193
AHMET ŞİMŞEK: <i>Kaç Çeşit Tarih Yazımı Vardır? Türkçe Metodoloji Ders Kitapları Üzerine Kısa Bir Tartışma</i>	211
CAN TANKUT ESMEN: <i>Attila'ın İnşa Etmek: Türk Tarihçiliğinde Attila İmajı ve Karşıtlık Kurma Yöntemi</i>	225
CEENBEK ALİMBAYEV: <i>İdeolojik Düşüncenin Tarih Bilimine Olan Etkisinin Kırgızistan'daki Kaynaklar Işığında İncelenmesi</i>	241
CÜNEYT KANAT: <i>Timurlu Tarihçilerini Yanıltan İki Kaynak Üzerine Bir İnceleme: İbn Arabşah ve Mignanelli</i>	253
EYNULLA MEDETLİ: <i>Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye ile İlişkileri İran Tarihçiliğinde (1918-1921 yılları)</i>	265
FATİH ÇİL: <i>XIX. Yüzyıl Balkan Şehir Tarihi Araştırmaları İçin Bir Kaynak Olarak "Bilad-ı Metruke Sicilleri"</i>	281
FATMA AKKUŞ YİĞİT: <i>Memlûk Devleti'nde Veraset Usûlü Yok Mudur?</i>	299
GÖKHAN KAYNICI: <i>Eski Mezopotamya'nın Sakatlık Tarihini Yazmak Mümkün Mü? Kaynaklar, Sınırlar ve Tespitler</i>	317
GÜLJANAT KURMANGALİYEVA ERCİLASUN: <i>Sovyet İdeolojisi Yerleşmeden Önce Kazak Tarih Yazıcılığı</i>	327
H. HİLAL ŞAHİN: <i>Hintli Bir Âlimin Tarihte Yöntembilim Çalışması: Ziyâeddin Berenî'nin Târîh-i Firûzşâhî Eserinin Modern Tarih Yazıcılığı Açısından Değeri</i>	339
HALE ŞIVGIN: <i>Tarih Araştırmaları ve Eğitiminde Siyasetin Etkisi (Türkiye Cumhuriyeti Örneği)</i>	359
HÜSEYİN KAYHAN: <i>Rus Başkesiş Daniel'in Filistin Seyahati Notları ve Değerlendirilmesi</i>	371
İLHAMİ TEKİN CİNEMRE: <i>A "Paralogism" or "Premeditated" Story in an Armenian Source: "Mehēmēt the Prophet from Iran"</i>	383

LOKMAN AYDIN: <i>Ortaöğretim Tarih Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi</i>	397
MEHMET ÇOĞ: <i>İslam Tarihine Dair Bazı Ermenice Kaynaklar</i>	421
MERT DABAN: <i>Hangi Tanzimat: Hilmi Ziya Ülken, Niyazi Berkes ve Muzaffer Sencer'in Tanzimat Yorumları Üzerine Bir Değerlendirme</i>	431
MUHAMMET AHMET TOKDEMİR: <i>Osmanlı Arşivi'nde Tarih Öğretim İmkânları ve Yapılan Yayınların Tarih Öğretimi Bağlamında Değerlendirilmesi</i>	451
MUSTAFA ŞAHİN: <i>Türk Eğitim Tarihi Tezleri Üzerine Bir Bilanço Denemesi</i> ..	469
MUSTAFA UYAR: <i>İlhanlı Dönemi Tarih Yazımında Moğolların Anadolu Hâkimiyetine Mesruiyet Sağlama Argümanları</i>	483
NAİBA AHMEDOVA: <i>XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında İrevan ve Doğu Anadolu Bölgesinin Sosyal-Ekonomik ve Demografik Durumu ("Kafkasya Takvimleri" Esnasında)</i>	501
NALAN TURNA: <i>"Gündelik Yaşam Tarihi" ve Osmanlı Esnafı</i>	513
NURAY ÖZDEMİR: <i>Cumhuriyet Döneminde Yurttaşlık Bilincini Artırmaya Yönelik Verilen Madalyalar</i>	523
ÖMER GÜNGÖRMÜŞ: <i>Synkhromsmos: Antik Kaynaklarda Bir Tarihleme Yöntemi</i>	545
RAMAZAN ACUN: <i>Türkiye'de Tarihçiliğin Yapısı: Belleten Dergisine Dayalı Bir Sosyal Ağ Analizi</i>	559
RUHENGİZ KERİMLİ: <i>Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin Kurulması 1950-60'lı Yılların Sovyet Tarihçiliğinde</i>	573
SEYFEDDİN RZASOY: <i>17. Yüzyıl Oğuz-Türk Tarihçilik Geleneğinde Metodoloji, Metot, Kaynak, Tarihçi ve tarih Konseptleri</i>	585
ŞERİFE EROĞLU MEMİŞ: <i>Tarihi Bir Vesika Olarak Hac Seyahatnameleri: Morali Bahtî'nin 'Manzûme fî-Menâsiki'l-Hacc' Örneği</i>	597
TOFİĞ MUSTAFAZADE: <i>Azerbaycan'ın Hanlıklar Dönemi Tarihinin İncelenmesi Durumuna İlişkin</i>	619

YURDAL DEMİREL: <i>Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı'da Yerel Tarih</i> <i>Çalışmaları ve Yerel Tarih Yazarı Olarak Muallimler</i>	645
ZAZA ŞAŞIKADZE: <i>Batum Sancağı'nın Mufassal Defteri</i>	685
ZEYNALOVA ELNARA: <i>Hakani Şirvani Yaradıcılığında Tarihilik</i>	695

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ

SEKİSYON XV

HATIRALAR, BİYOGRAFİLER, OTOBİYOGRAFİLER

ABDULLAH ERDEM TAŞ	1
ADEM UZUN	25
ALİ ÖZKAN	41
AYGÜN BAĞIRLI	63
BİLAL DEDEYEV	75
MEHMET TÛTÛNCÛ	85
MELEK ÇOLAK	113
MEVLÛT ÇELEBİ	131
NECMETTİN ALKAN	151
SEBAHATİN ŞİMŞİR	175
SEVDA SÛLEYMANOVA	183

SEKİSYON XVI

TARİHÇİLİK

AHMET NURULLAH ÖZDAL	193
AHMET ŞİMŞEK	211
CAN TANKUT ESMEN	225
CEENBEK ALİMBAYEV	241
CÛNEYT KANAT	253
EYNULLA MEDETLİ	265
FATİH ÇİL	281

FATMA AKKUŞ YİĞİT	299
GÖKHAN KAYNICI	317
GÜLJANAT KURMANGALİYEVA ERCİLASUNı.....	327
H. HİLAL ŞAHİN.....	339
HALE ŞIVGIN	359
HÜSEYİN KAYHAN	371
İLHAMİ TEKİN CİNEMRE.....	383
LOKMAN AYDIN.....	397
MEHMET ÇOĞ.....	421
MERT DABAN	431
MUHAMMET AHMET TOKDEMİR	451
MUSTAFA ŞAHİN	469
MUSTAFA UYAR.....	483
NAİBA AHMEDOVA	501
NALAN TURNA	513
NURAY ÖZDEMİR	523
ÖMER GÜNGÖRMÜŞ.....	545
RAMAZAN ACUN.....	559
RUHENGİZ KERİMLİ.....	573
SEYFEDDİN RZASOY	585
ŞERİFE EROĞLU MEMİŞ	597
TOFIG MUSTAFAZADE	619
YURDAL DEMİREL	645
ZAZA ŞAŞIKADZE.....	685
ZEYNALOVA ELNARA.....	695

SUNUŞ

“Türk ve Türkiye tarihini çağdaş, sosyal bilim anlayışıyla araştırmak ve yaymak; bu alandaki araştırmaları desteklemek ve toplumdaki tarih bilincini geliştirmek” misyonu çerçevesinde faaliyetlerini yürüten Türk Tarih Kurumu, milli bir tarihsel kimliğin oluşmasında geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemli bir rol üstlenmiş bulunmaktadır.

Dünyayı hâkimiyeti altına alan küreselleşme süreci, köklü milli ve manevi değerleri olmayan veya bunları gereği gibi koruyamayan kültürleri yok ederek milletleri öz kültürlerinden uzaklaştırabilmektedir. Gerek dünyada gerekse bulunduğumuz coğrafyada yaşanan olaylara bakıldığında tarih ve millî kültür bilincine sahip, geçmişten ders çıkarmayı bilen milletlerin her türlü zorluğa karşı kendi varlıklarını korudukları görülecektir. Bu nedenle Türk Tarih Kurumunun insanlığa, tarihe ve geleceğe karşı görev ve sorumlulukları oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Kurumumuzun görev ve sorumluluklarında biri de yeni bulguları ve bilimsel konuları tartışmak üzere toplantılar, kongreler düzenlemektir. Bu toplantı ve kongrelerin en önemlisi Türk Tarih Kongreleridir. Dünyada kendi alanında en saygın kongreler arasında yer alan Türk Tarih Kongrelerinin ilki Atatürk’ün direktifiyle 2-11 Temmuz 1932’de yeni Türk tarih tezinin ve tarih eğitiminde izlenecek yolun öğretmenlere anlatılması amacıyla toplanmış, daha sonra uluslararası nitelik kazanmıştır. Türk Tarih Kongreleri, Türk tarihi ile Türkiye tarihinin önemli olaylarının aydınlatılmasına büyük katkılar sağlamış, ülkeler ve insanlar arasındaki kültürel bağların kurulmasına ve geliştirilmesine de olumlu hizmetlerde bulunmuştur.

Türk ve Türkiye tarihi üzerindeki araştırmalara ve Tarih Kongrelerine gösterilen ilgi o zamandan beri giderek artmıştır. Cumhurbaşkanlarımızın himayelerinde bugüne kadar sürdürülen Tarih Kongrelerinin XVIII’incisine yurtiçi ve yurtdışından yaklaşık 800 bilim insanı katılmıştır.

1-5 Ekim 2018 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen XVIII. Türk Tarih Kongresi; *Selçuklu Tarihi ve Medeniyeti, Osmanlı Tarihi ve Medeniyeti, Türk Dünyası Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Kültür ve Medeniyetler Tarihi, Din ve Mezhepler Tarihi, Roma ve Bizans Tarihi ve Medeniyeti, Bilim ve Teknoloji Tarihi, Askerî Tarih, Ayaklanmalar, İsyanlar, Darbeler ve İhtilaller Tarihi, Türk-Ermeni İlişkileri, Tarihçilik, Tarihi Coğrafya, Tarih, Şehir ve Mimari, Göç ve İskân, Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi, İktisat Tarihi, Hukuk ve Diplomasi, Arkeoloji, Sanat Tarihi, Vakıflar Tarihi, Hatıralar, Biyografiler, Otobiyografiler* başlıkları altında icra edilmiştir. Bilim insanları ve araştırmacılar, zikredilen konu başlıkları çerçevesinde Türk tarihinin farklı dönem ve alanlarını ele almıştır. Kongrede sunulan tebliğlerin önemli bir kısmını içeren elinizdeki bu eser Türk tarihi hakkında kapsamlı metinler içermektedir.

Bildiri kitabı hazırlanırken kongre program kitapçığındaki konu başlıklarına göre kitabın içindekiler dizini hazırlanmış ve bildiriler on iki ciltte toplanmıştır. Kongre sırasında yoğun bir ilgi gören tebliğlerin bir yayın hâline getirilmesiyle daha geniş kitlelere ulaştırılması umulmaktadır.

Prof. Dr. Birol ÇETİN
Türk Tarih Kurumu Başkanı
Ankara, 2022